

Актуальним питанням щодо права брати участь у місцевому самоврядуванні є приведення його суб'єктного складу у відповідність з муніципальними стандартами ЄС, насамперед, з вимогами поки що не ратифікованої в Україні Конвенції про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні 1992 р. Цей акт передбачає надання іноземцям вельми широкого кола політичних прав на місцевому рівні, у т.ч. щодо участі у місцевому самоврядуванні; серед цих прав найважливіше місце посідають активне та пасивне виборче право.

Список використаних джерел

1. Шугрина Е. С. Гарантія права на осуществление местного самоуправления: автореф. дис. ...док. юрид. наук: 12.00.02 / Шугрина Екатерина Сергеевна. – М., 2008. – 57 с.
2. Батанов О. В. Муніципальна влада в Україні: конституційно-правові проблеми організації та функціонування: дис... д-ра юрид. наук : 12.00.02 / Батанов Олександр Васильович. – К., 2011. – 478 с.
3. Москальчук К. М. Конституційне право доступу громадян до служби в органах місцевого самоврядування: дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / К. М. Москальчук. – Одеса, 2013. – 226 с.
4. Чернега Р. Т. Право громадян на участь у місцевому самоврядуванні України: стан та шляхи вдосконалення: дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Р. Т. Чернега. – К., 2007. – 211 с.

МИХАЛЬОВ В. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права

ВТІЛЕННЯ ІДЕЇ ВИЗНАННЯ ЛЮДИНИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ КАТЕГОРІЇ СУЧАСНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНСТИТУЦІОНАЛІСТИКИ У КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Століття, що минуло в історії сучасної цивілізації було віком нехтування прав людини і приниження його гідності, століттям терору та фізичного знищення мільйонів людей власними правителями. Проте, саме у 20 столітті, після Другої світової війни стало відбуватися усвідомлення всім людством цінності одиначної людини як важливою складовою, віком звернення до ідеалів гуманізму, які вперше на конституційному рівні були проголошені під час Великої французької буржуазно-демократичної революції. Втілення в життя ідеї соціальної держави і визнання людини вищою соціальною цінністю які відбуваються у провідних європейських державах останніми десятиріччями роблять

Європу орієнтиром для України на шляху розвитку демократії та соціального прогресу.

І, хоча, у дорадянські і радянські часи у вітчизняній правовій науці були лише поодинокі висловлення, які можна було б зараховувати до тих які працюють на ідею визнання людини в якості фундаментальної категорії конституціоналістики, тем не менш такі думки мали місце.

Так, на процес постійного розвитку та поповнення системи понять звертав увагу видатний український вчений-юрист Богдан Кистяківський: «оскільки розвиток науки подається у розвитку понять, він відбувається при взаємообумовленому аналізі і синтезу останніх. Існуючі поняття безперервно розчленовуються на складові з котрих утворюються нові поняття, більш точно і доцільно відтворюють дійсність... Кожен момент процесу пізнання дійсності характеризується, перед усім, певним порядком матеріалу, і кожне відкриття тягне за собою новий порядок» [1, с. 16]. Л. Явич вважав, що «компонентом будь-якої правової культури є певні ціннісні орієнтири, ідеали. Це вищі духовні цінності які лежать поза правом як юридичного явища, проте слугують якимось початком законодавства і правосуддя, мають відносно самостійне існування та значущість. Одним з перших хто зосередив свою увагу на проблемі людини був М. Орзіх, який писав: «...правознавство є суспільною наукою про людину, його поведінку, діяльність в державно-правовій сфері суспільного життя» [3, с. 78].

Гуманістичні європейські тенденції суспільного розвитку знайшли своє відображення у сучасній українській конституціоналістики. Вперше введена в Конституцію України категорія «людина» набуває базовий, основоположний характер і дозволяє зрозуміти той поворот, який визначається її появою, в загальнотеоретичній юриспруденції в цілому і в конституційному праві зокрема.

Саме категорія «людина» і відповідає характеристикам, які висовуються для фундаментальної, основної категорії конституціоналістики. Вона, за Л. Явичем, відображає дійсність, яка виходить за рамки права як юридичного явища, вона за М. Орзіх прямо судити про правознавство як про суспільну науку про людину, вона відображає загальнофілософські уявлення о категорії, як гранично широке родове поняття, яке не можна звести до інших понять, вона виступає в якості основи для різних понятійних рядів, і силу цього вона здібна за Б. Кистяківським упорядкувати увесь нормативний матеріал і привести його до нового порядку.

Категорія «людина» безпосередньо зафіксована у ст. ст. 3, ч.1; 3, ч.2; 29, ч.7; 55, ч.1; 63, ч.3; 64. Із понять, що широко використовуються в звичайній лексиці, понять похідних від категорії «людина» і які використовуються в Конституції України, проте не мають виключно юридичного змісту можна скласти декілька понятійних рядів за певними підставами класифікації.

Уявляється, що беручи за основу фундаментальну категорію «людина», виходячи з положень Конституції України, можна виділити наступні понятійні ряди першого рівня: 1. Людина — кожний — кожна людина — жодна людина — ніхто — особа — фізична особа. В основу цього ряду покладена одиночна людина, людина сама по собі. 2. Людина — люди — всі люди — інші люди — всі. В даному ряду, поняття уявляють собою поняття «людина» яке наведено у множині. 3. Людина — народ — Український народ — українці — корінний народ — українська нація — національні меншини. 4. Людина — населення — жителі (житель). Поняття «людина» у даному ряду розглядається крізь призму осілості — проживання людина (в множині або однині) в той чи іншій місцевості. 5. Людина — ті, хто працює — кожен, хто працює — непрацевдатні. В цьому ряду в понятті «людина» робиться акцент на його участі в суспільному виробництві і на самій можливості працювати.

Разом з цим, в Конституції України можна виділити поняття, які мають якісно юридичну визначеність і використовуються передусім у професійній юридичній лексиці, однак вони також похідні від категорії «людина». Їх можна вибудувати в декілька понятійних рядів другого рівня: 1. Людина — громадянин — кожний громадянин — громадянин України — усі громадяни — іноземці — особи без громадянства. Категорія «людина» є загальною (родовою) для кожного з понять, що входить в цей понятійний ряд, які визначають різні громадянські стани особистості. 2. Людина — територіальна громада. Категорія «територіальна громада» є похідною від категорії «житель», яка в свою чергу похідна від категорії «людина». 3. Людина — затриманий — затримана особа — заарештований — підозрюваний — особа, підозрювана у вчиненні злочину — обвинувачений — підсудний — засуджений.

Список використаних джерел

1. Кистяковский Б. А. Общество и индивид. Пер. с нем. Е. Довгань. М.: Дом интеллектуальной книги. – 2002. – 160 с.
2. Явич Л. С. Сущность права. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1985. – 205 с.
3. Орзих М. Ф. Право й особистість (до визначення граничності правового впливу на особистість соціалістичного суспільства)// Избранные труды: юбилейное издание к 90-летию со дня рождения – Одеса: Юридична література, 2015 – С. 78– 82.